

Taffe vendar enkrat dobro zamašil jim usta, da takih burk vsaj na stroške davkoplačevalcev ne bodo več uganjali.

Zabavne stvari.

Dobrodelna ljudska veselica v severni Ameriki.

(Iz privatnega pisma posneto.)

Wabasha 19. novembra.

Minulo je uže nekaj dni, odkar sem prejel Tvoje pismo, a odgovarjam Ti še le danes; vzrok temu je, ker sem imel zadnje dni veliko opraviti — imam tudi še zdaj — a primoral me je danes sneg ostati v sobi in tako Ti odgovarjam. — Imeli bomo namreč 28. do 30. novembra in 1. decembra — skupaj štiri dni — veliko „fair“ (ljudsko veselico) v gledališni dvorani na korist katoliški cerkvi, na kateri je še kakih 8000 gld. dolga. Se ve da „fair“ ne bo dala toliko dobička, k večjemu — in še vse bo moralo biti v najboljšem teku — se bo spravilo skupaj kakih 4000 gold.

Jaz še natanko ne vem, kako se bo vse vršilo, a toliko posnamem iz vsega pripovedovanja, da bo stvar velikanska. Vstopnina bo 10 centov (25 soldov) za enkrat, in večina ljudi gre po 10–20krat na dan v dvorano. V dvorani sami je pa pripravljeno vse, kar le zamore človeku denar iz žepa vleči. Kakih 50 deklet bode prodajalo reči in blago vsake baže, in Amerikanke so bolj premetene v tem od vaših deklet. Zajutrak, kosilo, večerja, vse se bo dobilo tam. Lovili bodo tam tudi ribe, fantje bodejo ribči, dekleta pa voda; ribice bodejo pa dekleta natikala v podobi smodek, punc pisem, bonbonov itd., nobena stvar ni več vredna ko 1 do 5 centov, a za vsakrat bo treba plačati, 25 kr. (10 centov.)

Potem bodejo tudi volitve; zapišejo namreč imena dveh fantov; katerega ima kateri raji, tistemu dá glas — enega ali sto, kolikor mu jih je drago — vsak stane 25 kr. Fant, ki zmaga, dobí potem kako lepo darilo, katero ga tudi lep denar stane, kajti vsakemu volilcu mora potem plačati kozarec pijače. Pri teh volitvah spravijo največ denarja skup; tako so napravili pri zadnji „fairi“ tako volitev za dva še nerojena otroka. Dali so namreč majhno oblekico, 1 dolar vredno na volilno mizo in so rekli, da imate neka Irka in neka Nemka v kratkem poroditi, katera bo več glasov dobila, tiste bo obleka. Obleko je dobila Irka, a cerkev je za tisto obleko žela 300 dolarjev.

Potem naredijo stotine in stotine stvari na loterijo. Uže ves teden prodajajo številke okoli; koliko sem uže jaz dozdam denarja izdal za to, ne maram praviti; človek se ne more ubraniti, številke večidel, kakor vse drugo, prodajajo odraščena dekleta, katera znajo bolje govoriti, kot vsak advokat. „Baron von Habenichts“*) je uže tako jezen, da noče z nikomur več govoriti. Dobijo pa te babnice človeka povsod, doma, na cesti, pred cerkvijo, v delavnici, da — v gostilnico pridejo, kjer dozdam še nisem videl ženske. Da bi se katere odkrižal brez tega, da bi kaj od nje ne kupil, na to še misliti ni. Prva Wabasha lepotica, 19letna hči prvega šéfa velike mizarske parne tovarne, hodila je zadnje nedeljo po maši po prodajalnicah in gostilnicah okolo kmetov itd. sama in prodajala številke za par lepih svilenih pantofljev, in delala prebito dobro kupčijo. „Habenichts“ rekel mi je, da ga ni volja tiste štiri dni več izdati ko 25 dolarjev (čez 60 gold.). Iz tega lahko pre-

*) Moj prijatelj, kateremu s tem priimkom nagajamo, jako dobrovoljna duša. Pis.

vidiš sama, koliko ta reč stane. In „Habenichts“ še toliko časa v Vabashi ni ko jaz, koliko bodo toraj še le domači ljudje potrosili! — Jaz bi moral tudi spuščati denar, ko bi me ne bil gosp. Trobec potisnil v odbor, tako da bom imel vse štiri dni z gospodi: Jeramom, Starihom, Torijem, Jakobsom (Nemec) in Trobceem čez glavo v dvorani opraviti.

Toda to še ni vse. Naredil sem priprosto, pa čedno zofo (zastonj, le blago mi bodo plačali), spisal tudi številke in jih dozdam 202 prodal (po 25 centov), in koliko jih bodem pa še prihodnji teden in tiste dni na veselici! Dozdam imam za cerkev uže 130 gold. vašega denarja. Gospod Trobec so mi zelo hvaležni, kajti moja naloga je težka, namreč prodajati številke po 25 centov, ko jih prodajajo dekleta po 10 centov (se ve da na manj vredne stvari), pa vendar dozdam jih nobena še 200 prodala ni. Naše gospodinje hči ima tudi na odejnik (kolter) številke po 25 centov in je dozdam, v ravno tistem času, kot jaz, še le 15 številke prodala. — Čisto prizanešeno mi pak tudi ne bo, sem preveč znan po mestu, me bodo uže potresle za mošnjček. Amerikanska dekleta imajo rada kaj posebnega, in ravno to sem jaz, edini „polštrar“ v Wabashi.

Ti niti razumeti ne moreš, koliko taka stvar tukaj truda prizadene. Da, ko sem bil zadnje nedeljo v samostanu pri šolskih sestrah, zvedel sem, da so bila dekleta pri gospodu Trobcu in jih prosila, da me morajo vsaj en dan pustiti čisto prostega; kaj so jim gospod odgovorili, sestre niso vedele povedati. Toliko mi je Mr. Š. svetovala, da naj dobim kako „fest“ pametno deklet, kateri ne bo nobena druga imela kaj oporeči in katera bo ves dan lahko z menoj v dvorani. Brez dekleta pa ne sme noben fant v dvorano, ker gorjé mu! Obesi se jih kakih deset na-nj, katere mora potem vzdrževati ves dan. Če ima pa človek eno pri sebi, se druge vsaj toliko ženirajo, da za njim ne hodijo, temuč odleté, da se jim le kaj malenkosti kupi.

Ravno sem hotel končati s popisom „faire“, ko pridete dve gospici, prva Amerikanka, druga Francozinja, beračit darov za „fair“; moral sem z njima v prodajalnico. Ti dve sem še cenó odpravil s funtom bonbonov.

Pa saj je uže zadosti o tej „fairi“; v prihodnjem pismu bom povedal, kako je bilo. Prva stvar je zdaj ta, da imamo mraz, mraz in mraz. Zadnje dni je še bolj mraz kot takrat, kedar naša mati pravijo: „danes je pa fest mraz“.

A. O.

Mnogovrstne novice.

Grozoviti požar v dunajskem gledišči „Ring-theater“ dne 8. decembra t. l.

Blizo zbornice poslancev na „Schottenring-u“ tik gostilne „Hotel de Franc“ stoji novo, lepo zidano gledišče, v katerem se je imela igrati dne 8. t. m. v drugič zadnja opereta Offenbachova: „Hofmann's Erzählungen.“ Ker je bilo vreme pusto, oblačno in je malo sneg naletaval, ni čuda, da je mnogo ljudi v gledišče sililo, in videti novo opereto, jih je posebno veliko mikalo; nekateri pripeljali so se k tej predstavi celo našč po par ur daleč z dunajske okolice.

Prodalo se je za to predstavo od 16–1700 vstopnic in pred glediščem prodajali so judovski mešetarji vstopnice, ki pri blagajnici veljajo 2 gold. 50 kr., do 10 gld.

Ker ljudje na praznik nimajo dela, in da si boljše prostore dobijo, prihajajo uže ob 1/27. uri posebno tisti, ki imajo vstopnice za više prostore, galerije imenovane, za katere se manj plača kot v prvem nadstropji in pri tleh.

Malo pred 3/4 7. uri — pripovedujejo srečno rešeni obiskovalci gledišča — se nenavadno hudo začne zaginjati veliko zagrinjalo pred odrom, po nekaj sekundah pa hudo zavihra in vrhu zagrinjala plemena skozi švigne, na obeh straneh doseže vrhne galerije polne gledalcev in s krikom „ogenj!“ „ogenj!“ vse hiti proti izhodom, silnejši čez glave družih, — povsod na izhodih nastane strašanska gnječa, boj za prednost izhoda — za življenje in smrt. Prvi so prihiteli na hodišča, posrečilo se je posebno iz prvega nadstropja in pritličnih prostorov večidel vse rešiti, kateri niso od strahu zgubili zavesti, in prvi, toda le nekateri, rešili so se, rešili tudi iz viših nadstropij; nekaj jih je poskakalo na rjuhe, ki so jih nastavljali pod okni in balkoni, nekaj jih je ušlo po lestvah; toda izmed 1400 ljudi, ki jih je bilo pri začetku ognja gotovo uže v gledišči, se jih je rešilo morebiti 200 — 300. Večidel se jih je zagnjetilo pri izhodu, — s tem je bil vsem znotraj ostalim izhod zaprt; k veliki nesreči je nekdo gas zaprl, — nesrečnejši niso potem v temoti celó nikamor vedeli in žalibog ni dvomiti, da je 900—1000 ljudi notri našlo grozovito smrt. — Do danes (12. dec.) izlečenih je 243 mrličev, pogrešanih oglašanih pa je do danes 918, ki so poleg še neoglašanih vai še zagrebani pod razvalinami pogorišča. — Grozovita je bila noč po prazniku, koliko družin je pogrešalo sinov in hčer, očeta, mater ali obeh, — koliko nesrečnih je vso noč popraševalo od znanca do znanca, od gosposke do gosposke, kje je oče, kje mati, kje žena, kje mož, kje otroci, prašali in čakali so, pa — zastonj, vzela jih je za zmira grozovita smrt. Ne dá se popisati grozovitih prizorov, ki so se te dni vršili na Dunaji. Izlečene mrličje pokladali so najprej blizu pogorišča pa v policijskem poslopju, potem v splošni bolnišnici. — Pogled mrličev bil je strahovit, še bolj grozen pa pogled nesrečnih, ki so med mrličji iskali — svojih pogrešanih dragih. Zgorele so cele družine, matere z otroci, popotni, ki so komaj došli na Dunaj, prišli so v gledišče iskat svojega groba. Dva brata dvojčka praznovala sta svoj 15. rojstni dan, in k prazniku jima veselje napraviti, pošljejo ju stariši v gledišče — po smrt; tudi izmed državnih poslancev šel je v gledišče poljski poslanec vitez Pengovski s svojo ženo, in ni ju bilo več.

Kakor morebiti nikdar še, bil je razburjen ves Dunaj, in še več: vsa država, in vsak, ki ima svojega ali znanca na Dunaji. V petek zjutraj ob 3. uri uže so prišla telegrafična vprašanja z Angleške do znanih oseb, ali so še žive; te vprašanja ponavljala so se potem neprenehoma iz vseh krajev; v enem dnevu se je štelo 27.000 telegramov, kar se do zdaj še ni čulo.

Blizu 160 mrličev je spoznanih in teh so posamezne rodovine nekoliko dale same pokopat včeraj; skupni pogreb ostalih bil je danes. Bila je zjutraj slovesna mrtvaška maša ob 9. uri v Štefanski cerkvi, kjer je bilo razun uradov, vojakov in poslancev videti prestola naslednika nadvojvodo Rudolfa, nadvojvodo Albrehta in družih.

Slovesen skupni pogreb pa je bil potem na centralnem pokopališču ob 11. dopoludne. Bagoslovili so najprej katolišk duhoven, potem pastor in nazadnje rabinar vsak svoje vere mrličje, ki jih je bilo kmalu od glavnega vhoda, pred arkadami v polukrogu zidanimi, na črno pogenjenem odru naloženih krog 120, v lepih plehastih trugah, vsaka je imela vsaj en venec in številko; imena našel sem samo pri treh, neka dekla 19 let stara, nek trgovec stanujoč na „Grabnu“ št. 28. Na sredi polukroga napravljen je bil dober meter visok oder, do katerega se je po diljah polagoma prišlo, na vrhu stal je mrtvašk oder s svečami in vencu. Za odrom

vihrala je na visokem mlaju dolga črna zastava, pred odrom sred vabljenega gospode govorili so mrtvaške govore zaporedoma katolišk duhoven, luteranski pastor in naposled judovsk rabinar. Jaz sem prišel do odra med govorom pastorjevim; kmalu se obrnem ogledat si grozno vrsto mrličev, kar začujem živahno kričanje „Feuer! Feuer!“ (ogenj! ogenj!) upila je tako črno oblečena gospá blizu 50 let stara, katero je neslo na pol onemoglo 6 gospodov. Zblaznela je morebiti vsled zgube edinega sina. — Ni čuda! Ta požar bo še marsikomu pamet zmešal.

Vsak bo prašal, kako je kaj takega mogoče, mogoče na Dunaji? Žalibog, da je bilo mogoče. Gledišče ima na odru gasilnico, ima 4 pipe, katerih bi bilo dosti le eno zavrtiti o pravem času in ves oder bi bil v vodi, ima železno zagrinjalo, s katerim se oder dobro zapre proti prostoru poslušalcev, in le malega pritiska je trebalo in v trenutku bi bil ogenj omejen na oder, večidel poslušalcev bi se bil mogel potem rešiti, vse te lepe priprave so; toda ena napaka je bila: glave so vsi zgubili, priprave o pravem času rabiti, in tako je nastala strašna nesreča, kakoršne do zdaj še svet ne pomni.

* *Lepa kmetija.* Dr. Glenn je posestnik kmetije v dolini Sacramento v Ameriki, katera se imenuje „Jacinto Grant“ in katera meri 45.700 oralov. Ograja njena, tam navadno obstoječa s treh vrst napetega dratú, meri 37 naših milj. Na 31.700 oralih njegovega polja poseva redno pšenico in pridelava je v dobrih letinah po 9.3 met. centov na oralu, tedaj skupaj v letu 294.810 met. centov. — Vse delo opravlja s stroji; kedar seje, potrebuje na dan 50 delavcev, med žetvijo pa po 150. Namlati na dan redno 1800 žakljev ali 1230 met. centov, ako pa dela z vso močjo strojev, namlati v enem dnevu 30.000 žakljev. Pridelke odpošilja v 350.000 žakljih. Žetev in mlatev vršite se zaporedno tako, da je žito v 15 minutah potem, ko je bilo pokošeno, uže omlačeno in v žaklje spravljeno.

* *Zveza Trsta z Novim Jorkom.* Nedavno so se v Trstu dogovarjali zarad zveze z Brazilijo; zdaj so se začeli potezati za zvezo z Novim Jorkom; vsak dan nam prinaša nove projekte, ki pa večidel ostanejo tudi le projekti.

* *Premog na Notranjskem.* Iz Bukuja pri Postojni se piše „Ed.“: Tukajšnjim posestnikom se je posrečilo, da so blizu vasi našli izvrstno kameno oglje (Steinkohle), uže ga kopljejo in je upanje, da se v kratkem večina odkrije. Ta najdba je toliko ugodniša, ker je postaja merjene železne ceste „Škofja Loka-Trst“ blizu tega kraja namenjena, zato se nadejamo, da ta najdba nekoliko pomore, da se železnica „Loka Trst“ skozi naš kraj spelje.

Naši dopisi.

Marija Zvezda v Bosni 2. dec. — Neka tukaj storjena skušnja me sili o naselnikih še eno spregovoriti. S Čehov in Nemcev došli so nekateri v Bosno v zlati nadi, da jih bode samo njihovo rokodelstvo kdo vé kako dobro redilo, ker po Bosni niso rokodelstva pogostna in še ta bolj slaba. Toraj so donesli samo svoje rokodelsko orodje, ter si kupili kake metre zemlje, da so kočó si postavili ali celó šc jo najeli. Siromaki pa zdaj uboštvó trpé, resnično stradajo. Po mestih je še nekaj zaslužka, vendar premalo, ker namreč domačini tujca srpo gledajo, toraj mu ne dajo nobenega zaslužka, morda se ta srpost v enem ali še le v več letih spreminja v zaupanje; med tem pa naj živi samo o zraku